

Lūžio taškas ikimokykliniame ugdyme 2025 – kaip nesusimauti

Kaip įstatymo pakeitimas paveiks ikimokyklinio ugdymo įstaigų darbuotojų ekonomines, socialines ir darbo sąlygas?

Egidijus Milešinas, LŠMPS pirmininkas
2022 m. spalio 13 d.
Telšiai

Nepadarytų darbų dar labai daug. Tačiau pradėti reikia nuo paties svarbiausio ir esminio – požiūrio keitimo į švietimo sistemą. Kol politikai ir visuomenė savo galvose nuoširdžiai nepradės tikėti ir suvokti, kad švietimo sistema nuo pirmų žingsnių ankstyvajame ugdyme lemia žmogaus ateities galimybes, tol jokie įstatymai situacijos nepakeis. Per pastarąjį dešimtmetį nebuvo nei vieno ministro, kurio akys degtų švietimu ir noru sistemą pakreipti kardinaliai teigiama linkme.

Mes galime nesusimauti dirbdami kartu.

„Mes visi kartu“, t.y. darbuotojai, profesinės sąjungos, direktoriai, savivaldybių merai, administracijos vadovai, švietimo skyrių specialistai, Prezidento institucija, Seimas, Vyriausybė, ŠMSM esame nuveikę gerų darbų švietimui.

„Finansavimo per mažai, nes akys niekam nedega, kad jų būtų užtektinai.“

Dirbdami kartu mes galime tartis, susitarti ir judėti bendro tikslo link (I).

2017 metais pirmą kartą pasirašytoje Lietuvos švietimo ir mokslo šakos kolektyvinėje sutartyje sutarta, o nuo 2020 m. rugsėjo įgyvendinta, kad ikimokyklinio ugdymo ir priešmokyklinio ugdymo mokytojų darbo užmokestis buvo sulygintas su bendrojo ugdymo mokytojų. Ir šiuo aspektu Lietuva tapo viena iš lyderių visoje ES;

Dirbdami kartu mes galime tartis, susitarti ir judėti bendro tikslo link (II).

2019 m. Lietuvos švietimo ir mokslo šakos kolektyvinės sutarties pakeitime buvo sutarta ir nuo šių metų rugsėjo 1 d. pradėti įgyvendinti ikimokyklinio ugdymo ir priešmokyklinio ugdymo mokytojų darbo krūvio sandaros pokyčiai. Kasmet viena kontaktinė valanda keičiama nekontaktine, kad 2024 m. etatą sudarytų 30 kontaktinių ir 6 nekontaktinės valandos.

Dirbdami kartu mes galime tartis, susitarti ir judėti bendro tikslo link (III).

Dar vienas ypatingas sutarimas buvo užfiksuotas tų pačių 2019 m. Lietuvos švietimo ir mokslo šakos kolektyvinės sutarties pakeitime, kad 2025 m. mokytojų vidutinis darbo užmokestis sudarytų 130 procentų šalies vidutinio darbo užmokesčio. Šis sutarimas, pakoreguotas įgyvendinimo terminą paankstinant vieneriais metais iki 2024 m., buvo perkeltas praktiškai į visų politinių partijų 2020 m. rinkimines programas, o pernai ir į parlamentinių partijų susitarimą dėl Lietuvos švietimo politikos (2021-2030).

**Tad kokių sprendimų ir susitarimų mums reikia, kad pasitikdami
2025 metus mes iš tikrųjų nesusimautume?**

Reikia įsivertinti kas veikia gerai, kas labai gerai ar net ir puikiai. Svarbu įsivertinti kokias turime problemas ir kurias iš jų galime išspręsti be įstatyminių ar kitų teisės aktų pokyčių, o kurios išsprendžiamos tik teisėkūros pagalba.

XXI amžiaus trečiame dešimtmetyje galime pagaliau padaryti rimtą proveržį Lietuvos švietime, turime unikalią progą pradėti nuo ikimokyklinio ugdymo.

Dažniausiai iškylančios problemos:

➤ **Nepakankamo/netinkamo finansavimo problema:**

- nedidinamas pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientas dėl veiklos sudėtingumo;
- neskiriamos lėšos pareiginės algos kintamosios dalies apmokėjimui;
- nemokama už pavadavimus;
- praktiškai neskiriamos lėšos darbuotojų kvalifikacijos kėlimui;
- trūksta ugdymo priemonių, dažnais atvejais patys darbuotojai įsigyja jas savo lėšomis.

Neatsiranda politinės valios ikimokyklinį ugdymą savivaldybėms padaryti **deleguota funkcija**, skiriant pilną finansavimą, nepaliekant taip kaip dabar yra **savarankiška savivaldybių funkcija** su „*hibridiniu*“ finansavimo modeliu.

Dažniausiai iškylančios problemos:

➤ **Netinkamo darbo organizavimo problema (I):**

- įstaigose taikoma suminė darbo laiko apskaita, kuri yra nustatoma į procesą neįtraukiant profesinių sąjungų ir kitų darbuotojų atstovų. Mokytojos didelę laiko dalį dirba viršydamos maksimalų 36 val. savaitės darbo valandų skaičių, ne retais atvejais dirbdamos vien tik kontaktines valandas;
- neatsižvelgiant į šakos kolektyvinės sutarties nuostatas, reikalaujama nekontaktines valandas dirbti įstaigose, kuriose dažnai nėra tam sudarytų net tinkamų darbo sąlygų;

Dažniausiai išskylančios problemos:

➤ **Netinkamo darbo organizavimo problema (II):**

- nekontaktinių valandų netinkamas skyrimas, ypač vasaros laikotarpiu;
- grupėse dirba tik vienas pedagogas, kuris neturi galimybės pasinaudoti jam priklausančiomis pertraukomis, kadangi priešingu atveju nebus užtikrinamas vaikų saugumas;
- nuo šių metų rugsėjo 1 d. įsigaliojus įstatymo pakeitimui ir padidinus nekontaktinių valandų skaičių iki 4, didelėje dalyje įstaigų vadovai niekaip nespėjo pasiruošti įstatymo įsigaliojimui ir rugsėjo mėn. mokytojams buvo skirtos tik 3 nekontaktinės valandos.

Dažniausiai iškylančios problemos:

➤ **Ydinga mokytojo etato struktūra:**

- nors yra priimtas įstatymas, kad 2024 m. mokytojo etatą sudarys 30 kontaktinių ir 6 nekontaktinės valandos, tačiau ir tais pačiais 2024 m., jau nekalbant apie dabar ir 2023 m., mokytojų pareigybės aprašymuose numatyta tiek nekontaktinių darbų funkcijų, kad net ir tų 6 valandų bus per mažai: veiklų planavimas; ugdytinių vertinimas; bendravimas su tėvais; ugdomųjų priemonių gamyba; įvairiausių projektų planavimas, ruošimas, įgyvendinimas; dalyvavimas įvairiuose posėdžiuose; darbas įvairiose darbo grupėse; dalyvavimas įvairiausių renginiuose ne tik įstaigose, bet ir už įstaigų ribų (įskaitant savaitgalius) ir t.t.

Dažniausiai iškylančios problemos:

➤ **Nebeaiškus mokytojų padėjėjų statusas (I):**

- mokytojų padėjėjos „auklytės“ turi daug daugiau funkcijų, nei mokytojų padėjėjos padedančios dirbti mokytojoms su vaikais, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių (dažniausiai grupėse dirba su vienu vaiku). Dažnu atveju, pasinaudojant koeficientų „žirklėmis“, auklytėms darbo užmokestis nustatomas mažesnis, nors abiem atvejais specialistams yra keliami tie patys kvalifikaciniai reikalavimai – C lygio pareigybė;

Dažniausiai iškylančios problemos:

➤ **Nebeaiškus mokytojų padėjėjų statusas (II):**

- LŠMPS užsakymu atliktas tyrimas dėl mokytojo padėjėjų atliekamų funkcijų parodė, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigose pasitaiko atvejų, kai mokytojų padėjėjų funkcijos yra skirstomos pagal mokytojo padėjėjo amžių, o tai jau skandalinga situacija – savotiška diskriminacija amžiaus pagrindu.

Dažniausiai išskylančios problemos:

➤ **Pagalbos mokiniui specialistų trūkumas:**

- įstaigose trūksta logopedų, specialiųjų pedagogų, psichologų, socialinių pedagogų, mokytojų padėjėjų ir mokytojos paliekamos dirbti be jokios pagalbos.

➤ **Ikimokyklinio ugdymo įstaigose nebėra bendrosios praktikos slaugytojų:**

- mokytojos turi atlikti ir medicinos darbuotojo funkcijas.

Dažniausiai išskylančios problemos:

➤ **Socialinio dialogo stoka, arba visiškai jo nebuvimas (I):**

- socialinis dialogas ikimokyklinio ugdymo įstaigose yra daug prastesnis nei bendrojo ugdymo įstaigose;
- dažnai vadovai socialinį dialogą imituoja sukurdami kišenines darbo tarybas;

Dažniausiai išskylančios problemos:

➤ **Socialinio dialogo stoka, arba visiškai jo nebuvimas (II):**

- nesilaikoma LR DK, Nacionalinės ir šakos kolektyvinių sutarčių nuostatų, dėl informavimo – konsultavimosi procedūrų, priiminėjant lokalinius teisės aktus (pvz.: suminės darbo laiko apskaitą, vidaus tvarkos arba darbo tvarko taisyklių ir kt.) ar suderinimo procedūros (pvz.: darbo apmokėjimo sistemą, kasmetinių atostogų suteikimo eilės nustatymo tvarką ir kt.)
- perdėti dokumentavimo reikalavimai – „lentelizacija“ ir kt.

Visa tai išryškina naują problemą – **prastą psichologinę atmosferą** (darbuotojai nepasitiki vadovu ir atvirkščiai), neretai peraugančią į **mobingą**.

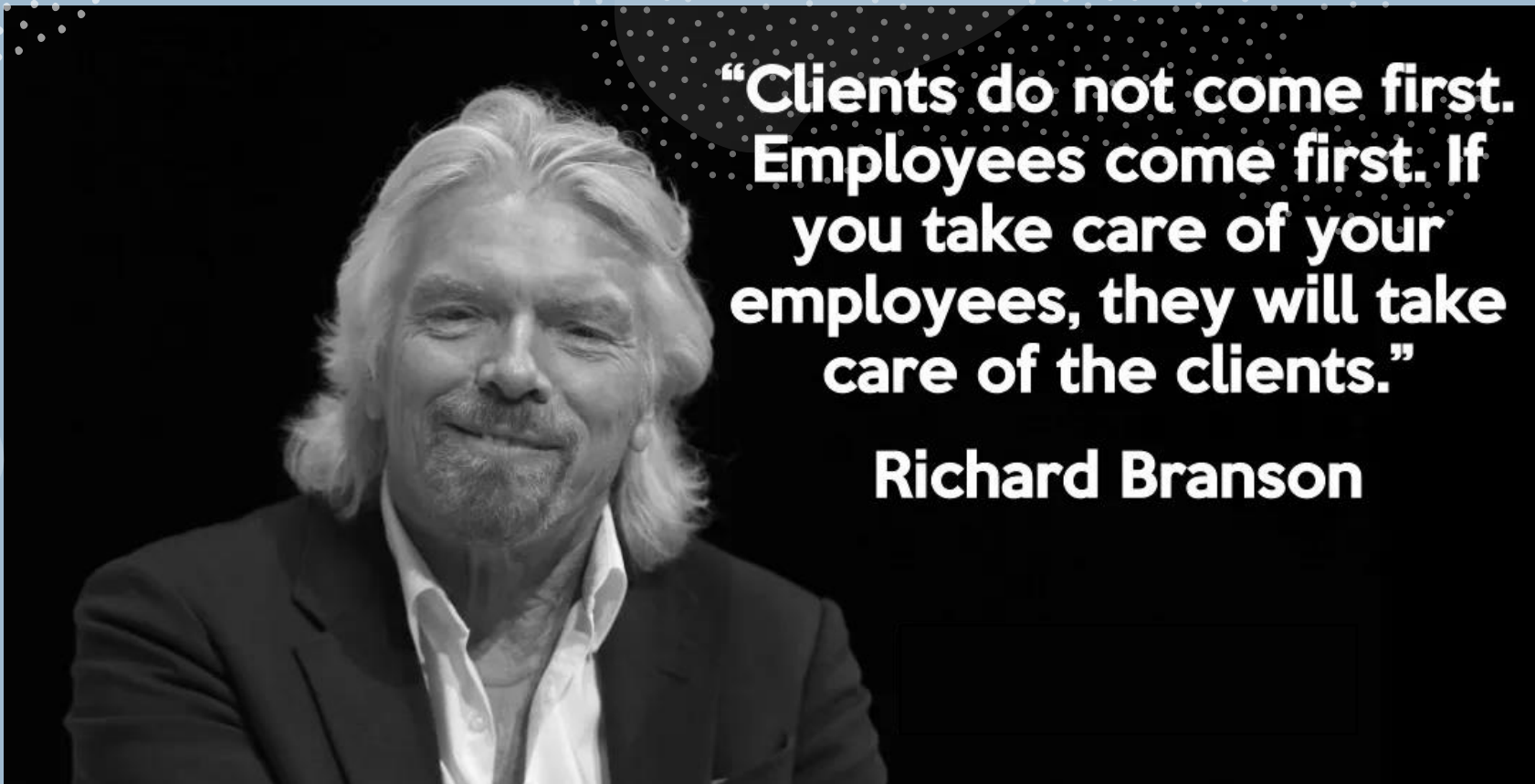
Vis dažniau pradedame išgirsti siūlymų, kad reikia priimto Švietimo įstatymo pakeitimo įsigaliojimą atidėti „geresniems“ laikams, tačiau neišsprendus šių problemų situacija ikimokykliniame ugdyme nepagerės. Priešingai su kiekviena diena tik blogės. Vis labiau ryškės mokytojų ir kitų specialistų trūkumas įstaigose, nes paminėtos problemos ir daugelis kitų nemotyvuoja jaunimo rinktis **YPATINGAI** svarbios Lietuvai profesijos.

Mokytojų ir kitų ugdymo įstaigose dirbančių specialistų vienas iš pagrindinių norų, kad jiems leistų dirbti savo mylimą darbą, įstatymuose numatytomis saugiomis darbo sąlygomis, darbo priemonėmis aprūpintose darbo vietose. Leiskim dirbti mylimą darbą už kurį turi būti mokamas orus darbo užmokestis.

Valstybinė darbo inspekcija:

„Mokytojui, kad jis galėtų tinkamai dirbti ir ugdyti, pirmiausia turi būti sukurta tokia darbo ir mokymo aplinka, kokią apibrėžia ir pripažinti teisiniai reglamentai, kurių svarbiausias – LR darbo kodeksas. Mokytojas, be jau aptartų bendražmogiškų aspektų, negali būti bauginamas ar menkinamas, negali patirti priešiško, žeminimo, neetiško elgesio, agresijos, užgaulumo, įžeidaus elgesio ar veiksmų, o tokio mūsų visuomenėje šiandien – dar apstu.“

Tai ar mes visi galime atlikti susėsti prie bendro stalo tartis ir susitarti kaip mums NESUSIMAUTI?

**“Clients do not come first.
Employees come first. If
you take care of your
employees, they will take
care of the clients.”**

Richard Branson

„Klientai nėra pirmoje vietoje. Darbuotojai yra pirmi. Jei rūpinsitės savo darbuotojais, jie rūpinsis jūsų klientais.“

AČIŪ UŽ BENDRĄ DARBĄ!

www.svietimoprofsajunga.lt
facebook.com/svietimoprofsajunga
instagram.com/lsmmps_stipruskartu/
info@svietimoprofsajunga.lt
+370 682 27745